

gav ut sin *Historien om Sverige: Drömmar och verklighet*. Där beskylldes historikern Karl-Gustaf Hildebrand för att ha varit nazistiskt anstucken och ha motsatt sig invandring till Sverige av några judiska läkare. Skälet var att Hildebrand var verksam inom en konservativ studentförening. Nu förhöll det sig i verkligheten tvärtom. Hildebrand var en av dem som vid ett berömt studentmöte i Uppsala talade för att man borde tillåta invandring av förföljda judar.

Lindqvist tvingades backa och införa rättelser. Orsaken till detta var i sin tur att Hildebrand fortfarande var i livet när boken kom ut och kunde protestera.

Men de döda då, frågar sig Birgitta Odén. Har de ingen rätt?

Jag kunde exemplifiera med Frans G. Bengtsson, som umgicks i Birgitta Odéns föräldrahem och som ofta beskylldes för att ha varit pronazistisk och som i Wikipedia till och med framställts som rasist. I verkligheten hatade Frans G. Bengtsson Hitler och hans anhang med total avsky. Ordet ”ras” karaktäriserade han 1939 som ett ”uttryck som gör världen sjuk”.

Ett annat exempel är Sven Stolpe. Stolpe betraktade Hitler mer eller mindre som en inkarnation av Antikrist. Men det har aldrig hindrat att han betraktats som Hitlersympatisör.

Hur förhöll det sig då med Sture Bolin? Odén går igenom fakta i målet. Bolin var konservativ, närmast sympatiserande med fransk konservatism bland moderna anhängare till Joseph de Maistre. Betydde det att han hade sympatier för Hitler? Alldeles tvärtom. Bland de många uttrycken för hans kritik mot Hitlertyskland bör framför allt nämnas den stora boken *Det ensidiga våldet. Spelet kring krig och fred 1938–1939. Försök till historisk skildring* (1944). Arbetets huvudtes – att kriget drevs fram av Hitlers Tyskland – är kanske inte det mest intressanta. Det intressanta är i stället att Bolin på grundval av pressuppgifter och utgivna vitböcker så väl kunde dokumentera en framställning av förspelet till andra världskriget som fortfarande i det väsentliga ter sig hållbar. Än i dag är boken läsvärd trots de många verk i ämnet som skrivits sedan 1944. Bolin såg inte sällan sammanhang och faktorer som senare författare har förbisett. Mer material betyder inte automatiskt större insikt.

Birgitta Odéns bok ger på köpet en genomgång av Sture Bolins hela forskargärning. Den var framför allt inriktad på äldre tider och äldre källor. Den handlade om romerska myntfynd, om ledung och frälse i medeltidens Danmark, om globala handelsvägar, om Skå-

nelands historia. Bolin hörde hemma i den Weibullska källkritikens Lund. Han blev en av denna källkritiks mest briljanta utövare.

Weibullianernas grundtes att historieskrivning bör baseras på fakta och källor anses numera föråldrad och kunskapsteoretiskt naiv. Den hade dock sina poänger. Birgitta Odéns framställning i boken om Sture Bolin är ett exempel på det.

Svante Nordin, Lund

Peter Aronsson: *Historia*. Liber, Malmö 2011. 127 s. ISBN 978-91-47-09549-0.

Peter Aronsson inleder sin introduktionsbok *Historia* med att bl. a. konstatera att 60 000 personer tvångsteriliserades i Sverige 1935–1974. Poängen med denna och andra inbördes till synes disparata utsagor, som att Olof Palme mördades 1986, oklart av vem och varför eller som att inkomstprövade barnbidrag infördes i Sverige 1937 och blev allmänna 1948, är att inleda en diskussion om vilka händelser som blir en del av vår historia.

Det förflutna möter oss överallt, påpekar Aronsson. Men långt ifrån alltid som just historia. Vilka händelser ur det förflutna som förs till historien är väsentligt, inte bara för hur vi uppfattar detta förflutna utan också för hur vi uppfattar nuet och framtiden, vilka orsakssamband som anses driva fram förändring.

Den här boken avser alltså att tjäna som en introduktion till begreppet historia. Peter Aronsson, som ju är en väl skickad författare, har velat göra en begreppshistorisk undersökning och, som han säger, en anatomi för historiskt tänkande. Vari det anatomiska består kan väl lämnas därhän. Men läsaren får sig en historiografi till livs som i huvudsak kretsar kring den akademiska disciplinen med samma namn som bokens titel. Om ordet historia syftar på det förflutna, kunskapspraktikerna eller gestaltungsformerna så är det kunskapspraktikerna i akademisk mening som framförallt fokuseras i boken. Aronsson vill emellertid också understryka att den akademiska disciplinen spelar på samma historieproducerande plan som flera andra. Akademin, skolan, politiska debatter är exempel på arenor som drivs av olika logiker och som påverkar hur vi ser på då, nu och framtiden. Ingen av dessa och andra logiker är friställda från varandra.

Aronsson skriver om historia som förhandling och uppgörelser, som ger eller tar ifrån sociala grupper erkännande och representation. Historia handlar förstås

inte bara om versioner av "hur det var" utan också om hur det är och hur det ska bli. Författaren identifierar fyra välkända troper för hur historia har berättats. Guldålderns berättelser startar i ett slags utgångsläge som på ett sätt är ouppnåeligt men eftersträvansvärt. I Framstegsmodellen framstår alltid vår egen tid som bättre än och i kontrast till det förflutna. Upprepningens historia hävdar att inget är nytt under solen till skillnad från den fjärde tropen i vilken historien aldrig upprepar sig.

Aronsson vill gärna understryka historiografins tröghet och kontinuitet och menar att man får anstränga sig för att inte finna moderna former av historiemedvetande i tidigare epoker. Dramatiseringen av skiftet mellan förmodern historieskrivning och modern, upplysningsbaserad, kan enligt Aronsson förstås som ett sätt att legitimera det vetenskapliga historieskrivandet. Likväl, källkritik, granskning, empirisk systematik, tvivel, intersubjektiv provbarhet, all sådan vetenskaplig basvara står i viss mån i kontrast till forskarens, berättarens, subjektivitet, kreativitet, egna erfarenheter och plats i sin egen samtid. Historia är helt enkelt i förhållande till forskaren och samhället en mycket genomsläpplig vetenskap. Inte minst nationen och historien är tätt sammanflätade och påverkar varandra. Och då talar vi inte bara om disciplinen historia. Arkeologer, etnologer, geografer, sociologer och flera andra arbetar med historiska perspektiv och verkar under liknande förutsättningar.

Vi talar inte heller bara om historia utan också om andra begrepp som riktar sig mot och bearbetar det förflutna. Kulturarv anmäler sig förstås omedelbart som ett till historia närbesläktat ord. Det är inte helt lätt att hålla isär dem. Aronsson menar att kulturarvsbegreppet pekar mot en förflutenhet som existerar i egen kraft och kan vårdas, odlas eller negligeras. Han menar att det inte är skapat på samma sätt som minneskategorin eftersom minnet inte kan finnas utan den som minns. Men kan något finnas som kulturarv utan att det ärvs eller på annat sätt överförs eller utses?

Det mesta som behandlas i boken är väl bekant. Något annat är inte att förvänta sig i en sammanfattande bok avsedd för grundutbildning. Men det finns annat som Peter Aronsson verkar vara intresserad av men som inte ges så mycket plats. Det där med att det förflutna möter oss överallt leder vidare till frågan om hur min egen historia vävs samman med de stora berättelserna. Det är en s.k. bra fråga som Aronsson ställer men som länge lämnas obearbetad i boken. Det är lite synd, men samtidigt inte så konstigt. Uppgiften att introducera historiebegreppet på drygt 100 sidor är å ena sidan inte

den enklaste. Å andra sidan genererar bokens inledning förväntningar som inte riktigt infrias.

Dessutom, jag hade nog förväntat mig att påståendet om 60 000 tvångssteriliserade i Sverige skulle redas ut eftersom det är en så uppenbart halvdan s.k. sanning. På ett ställe menar Aronsson att företeelser som tvångssterilisering och åsiktsregistrering av befolkningen "har snabbt suddats bort ur den övergripande berättelsen om Sveriges politiska historia" (s. 28). På annan plats menar han att tvångssteriliseringar och åsiktsregistreringar kritiserats nu men att de tidigare har ansetts ovidkommande eller uttryck för en klok politik.

Hur är det egentligen? Det är onekligen olyckligt att förståelsen av steriliseringspolitiken lämnas hängande i luften. Vi kan ju inte räkna med att en student som läser grundkursen i historia lyckas knyta samman de lösa ändarna. Istället skulle steriliseringspolitiken och dess genomförande kunna bearbetas som exempel på både en uppgörelse och hur stora och små berättelser flätas samman.

Den här boken avslutas med ett resonemang om sådant historieskrivande som ligger utanför akademien, skolan och kulturarvsinstitutioner. Aronsson nämner bl.a. massmedia och privatlivet som sådana arenor för historieproduktion. Det här är områden som jag gärna skulle ha sett mer av i boken. Men på 127 sidor får man inte plats med hur mycket som helst. Eventuellt skulle bokserien BeGreppbart ges ytterligare ett bidrag med en bok om bara detta. Vad innebär det att på en individuell nivå tänka på sitt liv, sina erfarenheter i termer av historia? Hur hänger denna personliga, biografiska historia samman med de stora berättelserna, med det som vi i traditionell mening kallar just Historia?

Lars-Eric Jönsson, Lund

Mats Benner & Sven Widmalm: *Kunskap*.
Liber, Malmö 2011. 128 s. ISBN 978-91-47-09621-3.

Marknaden för handböcker i olika ämnen och kring olika teman tycks gå mot en ny vår. Att relativt snabbt och behändigt skaffa sig en uppfattning om och ges en orientering i ett kunskapsområde kan fungera som en utmärkt introduktion och språngbräda för vidare studier. Studentlitteratur ger för närvarande ut introduktioner till universitetsämnen för dem som vill bekanta sig med enskilda discipliner innehåll och historiska bakgrund, vilket kanske kan locka till vidare studier så småningom.